Трансформація освіти: підсумки, виклики, пріоритети

Н. Осипович,
директорка Департаменту освіти
і науки Житомирської обласної військової адміністрації

Вельмишановна освітня спільното Поліського краю!

Щиро вітаю вас з Днем працівників освіти – справжнім всенародним святом мудрості, доброти і людяності.

П'ятий рік поспіль українська освіта функціонує в умовах повномасштабної війни. Цей вересень не є винятком: він знову ставить перед нами надзвичайні виклики. Початок навчального року визначив подальший розвиток нашої регіональної освіти, її успішне просування вперед. А вирішити треба багато, за всяку ціну зберегти нашу галузь, яка визначає майбутнє держави.

Минулого навчального року Департамент освіти і науки Житомирської обласної військової адміністрації спільно з органами управління освітою районних військових адміністрацій, територіальних громад та закладами освіти проводив роботу щодо реалізації державної політики у сферах освіти і науки на території області в складних умовах: реформа НУШ, формування ефективної мережі закладів освіти, профілізація старшої школи, повернення дітей до безпечного очного навчання, подолання освітніх втрат, створення безпечного, безбар'єрного, інклюзивного та цифрового освітнього простору.

У полі особливої уваги перебували питання підтримки і супроводу дітей з особливими освітніми потребами, реформування шкільного харчування, удосконалення та розвиток позашкільної освіти, трансформація дошкільної, професійної, фахової передвищої та вищої освіти, зростання професійного рівня педагогічних працівників, поглиблення міжнародної співпраці, забезпечення енергоавтономності закладів освіти, підтримка ментального здоров'я учасників освітнього процесу.

Освітня мережа області

В області функціонує 1185 закладів освіти. Серед них:

- 541 заклад дошкільної освіти (ЗДО);
- 528 закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) з філіями;
- 71 заклад позашкільної освіти;
- 16 закладів професійної (професійно-технічної) освіти;

– 20 закладів фахової передвищої освіти;
– 8 закладів вищої освіти;
– 1 заклад післядипломної педагогічної освіти.

Безпека учасників освітнього процесу

Питання захисту учасників освітнього процесу залишається пріоритетом номер один. У 1179 закладів (99% від загальної кількості) облаштовано укриття різного типу. З 2022 року їх з'явилося понад 1000 нових, а загальна кількість захисних споруд у закладах освіти зросла у 4,5 раза.

У 2026 році на облаштування нових укриттів для трьох шкіл області з державного бюджету виділено 99,5 млн грн (загальна вартість проєктів – 136,1 млн грн). Загалом на створення безпечних умов за останні чотири роки спрямовано близько 2 млрд грн з різних джерел. За підтримки ЮНЕСКО у шести територіальних громадах відремонтовано 6 укриттів у закладах дошкільної освіти.

Для запобігання негативним явищам, конфліктам та правопорушенням в освітньому середовищі на Житомирщині реалізується проєкт «Служба освітньої безпеки», яким уже охоплено 74 заклади освіти. Майже 11 тис. педагогічних працівників пройшли курси підвищення кваліфікації з основ протимінної безпеки та домедичної допомоги.

У 11 школах 5 територіальних громад встановлено системи протипожежного захисту на загальну суму майже 10 млн грн, з яких 5,3 млн грн – за рахунок державної субвенції. Заплановано реалізувати такі проєкти ще у 11 ЗЗСО за 16,7 млн грн субвенції.

Попри виклики військового часу область продовжує оновлювати парк шкільних автобусів: упродовж 2022–2025 років їх кількість зросла на 114 одиниць, а у 2025 році за кошти державної субвенції закуплено 28 автобусів (70,6 млн грн). Цього року вже закуплено 4 автобуси й укладено договори на закупівлю ще 49 – для 34 територіальних громад, з них 30 спеціально обладнаних для перевезення маломобільних груп населення, загальною вартістю 198,486 млн грн. Таким чином забезпечується підвезення понад 17 тис. учнів (100%) та 2,6 тис. педагогічних працівників, які проживають у сільській місцевості.

Шкільне харчування

2025–2026 роки – це продовження роботи над виконанням Обласної комплексної програми реалізації Стратегії реформування системи шкільного харчування на 2024–2027 роки, яка передбачає модернізацію харчоблоків, безкоштовне харчування дітей пільгових категорій (зокрема ВПО та постраждалих унаслідок воєнних дій) і підвищення професійного рівня персоналу шкільних їдалень.

За період реалізації реформи в майже 100 закладах загальної середньої освіти повністю модернізовано харчоблоки: встановлено сучасне обладнання, відремонтовано обідні зали, закуплено меблі, запроваджено нове меню відповідно до нових норм. Минулого року модернізацію харчоблоків завершено у 6 закладах територіальних громад за 55,6 млн грн (43,3 млн грн субвенції, 12,3

млн грн – співфінансування громад); у 2026 році оновлюються ще 3 харчоблоки в закладах Овруцької та Житомирської міських рад.

З 1 вересня цього року безкоштовним харчуванням забезпечено 100% учнів 1–11 класів – на це спрямовано ще 331 млн грн державних коштів.

Енергонезалежність закладів освіти

В області продовжується робота зі створення умов для безперебійної роботи закладів освіти під час відключень електроенергії. Альтернативними джерелами живлення забезпечено всі 528 закладів загальної середньої освіти (100%).

Реалізується проєкт створення енергонезалежних шкіл із сонячними панелями та системами накопичення енергії: у 2025 році сонячні електросистеми встановлено у 4 гімназіях і ліцеях, робота триває. Заплановано встановлення сонячних електростанцій ще у п'яти закладах – Корнинському ліцеї, Малинському ліцеї № 4, Ліцеї № 24 міста Житомира, Червоненському ліцеї Червоненської селищної ради та Суємицькій початковій школі Баранівської міської ради – за кошти міжнародних партнерів і місцевих бюджетів. Додатково на енергетичну стійкість 11 ЗЗСО з державного бюджету спрямовано 22,7 млн грн.

Відпочинок та оздоровлення дітей

У 2025–2026 навчальному році мережу літніх таборів при закладах загальної середньої та позашкільної освіти сформували 62 територіальні громади. В області працювало 516 таборів (проти 512 у 2025 році), у яких відпочивали майже 30 тис. учнів – 29% контингенту (28% роком раніше). На рівні минулого року 129 таборів (9 тис. дітей) працювали з 2–3-разовим харчуванням, а 387 закладів освіти (20 тис. дітей) діяли у режимі таборів організованого дозвілля різного спрямування.

Дошкільна освіта

В області функціонує 541 заклад дошкільної освіти усіх типів і форм власності, з яких 99% працюють очно або у змішаному режимі. Дошкільною освітою охоплено 99,2% дітей 3–6-річного віку та 100% дітей 5-річного віку. Загальна кількість дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти, перевищує 25 тис., у тому числі 832 дитини з числа внутрішньо переміщених осіб.

У закладах дошкільної освіти функціонує 775 інклюзивних груп, які відвідують 3142 вихованці з особливими освітніми потребами. Чисельність дітей у розрахунку на 100 місць становить 80 осіб, у міській місцевості – 85.

Упродовж 2025/26 навчального року відкрито 2 дитячих садки на 114 місць – в Андрушівській міській і Високівській сільській радах. Торік на базі закладів дошкільної освіти міста Житомира відкрито 8 центрів педагогічного партнерства для дітей віком від 1 до 3 років та їхніх батьків, що допомагають адаптуватися до садочка, розвивають моторику й навчають батьків ефективним методам виховання через ігровий формат.

Загальна середня освіта та профільне навчання

В області діють 528 закладів загальної середньої освіти (з урахуванням 47 філій), у яких навчається майже 120 тис. учнів, у тому числі в 86 опорних школах.

Оновлення змісту освіти супроводжується запровадженням профільного навчання. Сформовано проєктну мережу з 94 профільних ліцеїв – 61 на базі закладів загальної середньої освіти та 33 на базі закладів професійної і фахової передвищої освіти, що дозволить старшокласникам обирати власну освітню траєкторію.

Наразі вже функціонує шість профільних ліцеїв (у тому числі два обласного підпорядкування), що відповідають новим стандартам старшої профільної школи; у них навчаються 1287 ліцеїстів – тобто кожна десята дитина отримує профільну спеціалізовану та академічну освіту. У шести ліцеях за кошти державної субвенції створено сучасний освітній простір на суму понад 30 млн грн.

Крім того, для 8 пілотних ліцеїв виділено 80 млн грн з державного бюджету на обладнання навчальних кабінетів, лабораторій і STEM-просторів, а на створення сучасного освітнього простору ще для 7 академічних ліцеїв громад – 31,8 млн грн. Значна підтримка спрямована й на поліпшення матеріально-технічної бази закладів Нової української школи в 66 територіальних громадах – 76 млн грн державної субвенції, за які створено понад 600 кабінетів природничо-математичного профілю.

Підтримка талановитої молоді

Особливий акцент робимо на підтримці талановитої й здібної молоді. Винагороди обласної військової адміністрації щорічно отримують переможці та призери всеукраїнського конкурсу-захисту наукових робіт МАН України, всеукраїнських олімпіад і конкурсів, а також педагоги, які їх підготували. Цьогоріч так відзначено 138 осіб.

56 здобувачів освіти представляли Житомирське територіальне відділення МАН у третьому етапі всеукраїнського конкурсу-захисту наукових робіт, з них 31 став переможцем. У четвертому етапі всеукраїнських учнівських олімпіад узяли участь 66 здобувачів освіти, 17 з яких здобули перемогу.

39 студентів відзначені стипендіями Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, імені Михайла Грушевського; троє студентів фахових коледжів міста отримують академічні стипендії Президента України. Стипендію Президента України у 2025/26 навчальному році отримують 7 переможців всеукраїнських учнівських олімпіад, а стипендію імені Тараса Шевченка – переможниця четвертого етапу всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови та літератури. Учні закладів Житомирської міської територіальної громади, які перемогли в міському етапі конкурсу-захисту робіт МАН, отримують стипендії міського голови.

Вища та фахова передвища освіта

У сучасних умовах ритмічно працюють 28 закладів вищої та фахової передвищої освіти області, в яких навчається понад 36 тис. студентів; за кошти обласного бюджету освіту здобувають понад 5 тис. осіб. Підготовка фахівців

ведеться за 372 освітніми програмами у закладах вищої освіти та за 144 – у закладах фахової передвищої освіти.

За результатами державної атестації наукових установ і закладів вищої освіти три університети у 2026 році отримали з державного бюджету 26,7 млн грн на підтримку наукових колективів, модернізацію дослідницької інфраструктури та розвиток установ. Освітній процес у закладах області забезпечують понад 1,1 тис. педагогічних працівників.

Активно ведуться наукові дослідження: реалізується близько 30 міжнародних проєктів у межах програм ЄС «Горизонт Європа», «Горизонт 2020», Erasmus+, Британської Ради та інших. Упродовж року здійснювалися студентсько-викладацькі обміни за програмами академічної мобільності, міжнародні наукові стажування, всеукраїнські та міжнародні конференції. У 10 коледжах акредитовано 24 освітньо-професійні програми.

У 2026 році 25 викладачів (на 9 осіб більше, ніж у 2025 році) із 7 закладів за результатами Всеукраїнського конкурсу «Педагогічний ОСКАР – 2026» отримали відповідні відзнаки. Понад 4,7 тис. ветеранів війни та членів їхніх сімей здобувають освіту в закладах професійної, фахової передвищої та вищої освіти й користуються пільгами, визначеними законодавством.

Професійна освіта

Стабільно функціонує система професійної освіти: підготовку робітничих кадрів здійснюють 16 закладів (6 професійних коледжів, утворених у 2025/26 навчальному році), у яких навчається 6 тис. студентів. У них діють 22 навчально-практичних центри за 34 професіями: сільське господарство – 1, транспорт – 2, будівництво – 5, металообробка – 4, деревообробка – 3, електроенергетика – 1, громадське харчування – 3, легка промисловість – 1, зварювальні технології – 2.

У 2026 році 2 професійні та 2 фахові коледжі увійшли до наказу Міністерства освіти і науки України на модернізацію майстерень у межах урядового проєкту «100 майстерень» на суму 46,2 млн грн. На базі закладів професійної освіти створено 7 кваліфікаційних центрів, які підтверджують робітничі кваліфікації дорослого населення з 13 професій.

Продовжується інтеграція професійної освіти та виробництва: дуальна форма навчання застосовується у 7 закладах за 15 професіями за участі 30 підприємств. Активно реалізуються гнучкі програми перепідготовки та підвищення кваліфікації дорослого населення, зокрема ВПО та ветеранів війни.

Позашкільна освіта

Набуває потужності мережа позашкільних закладів: у 2025/26 навчальному році її поповнили 2 заклади – у Пулинській та Тетерівській територіальних громадах. Загалом у 71 закладі позашкільної освіти виховується 35,4 тис. учнів – 30% від їх загальної кількості.

Значний виховний потенціал мають заклади позашкільної освіти обласного підпорядкування, на базі яких проводиться чимало виховних заходів військово-патріотичного, художньо-естетичного, науково-технічного та еколого-натуралістичного спрямувань для різновікових груп школярів.

На базі Центру позашкільної освіти для дітей та молоді Житомирської обласної ради діє Житомирське територіальне відділення Малої академії наук України, яке об'єднує 59 наукових товариств закладів освіти громад області та співпрацює за угодами з трьома закладами вищої освіти. Науково-дослідницькою та пошуковою роботою МАН охоплено понад 2,6 тис. здобувачів освіти, а в гуртках дослідно-експериментального напряму займається 2,5 тис. вихованців.

Заклади освіти стали активними учасниками написання диктанту української єдності «Треба жити!», пошукових досліджень «Розкажи про Україну», конкурсів «Моя Батьківщина – Україна», «Мій рідний край – історія жива», XXVI Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика та XVI Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка.

На територіях та в рекреаціях закладів освіти відкриваються Алеї пам'яті й шани, куточки слави, встановлюються меморіальні дошки випускникам і працівникам закладів освіти, які віддали життя за незалежність і територіальну цілісність України у повномасштабній війні з рф. Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти у Житомирській області створив Книгу полеглих за Україну.

Соціальний захист та інклюзивна освіта

Зростає увага до соціального захисту учасників освітнього процесу. На інклюзивному навчанні в закладах загальної середньої освіти перебуває 2657 здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, функціонує 1879 інклюзивних класів і 141 спеціальний клас. Забезпечується доступ до професійної освіти дітей з особливими освітніми потребами: у Житомирському професійному ліцеї Житомирської обласної ради створено 5 інклюзивних груп на 12 осіб, а на базі ліцею діє перший обласний інклюзивно-ресурсний центр професійної освіти, послугами якого щороку користуються майже 100 дітей.

Майже 130 дітей з особливими освітніми потребами навчається у спеціальних групах закладів професійної освіти та 18 осіб – у закладах фахової передвищої освіти. В області діє 28 інклюзивно-ресурсних центрів, які своїми послугами охоплюють 66 територіальних громад. Створено 10 спеціальних шкіл та 2 навчально-реабілітаційні центри, де освітні послуги отримують 1199 здобувачів освіти, з них 644 дитини з інвалідністю.

Створюються умови для доступу до освіти дітей з числа внутрішньо переміщених осіб: загальною середньою освітою охоплено 3197 школярів, дошкільною – 832, фаховою передвищою та професійною – 327, вищою – 215; понад 1300 дітей цієї категорії відвідують позашкільні заклади.

Цифровізація освіти

Заклади загальної середньої освіти області активно долучаються до екосистеми «Мрія», що дає переваги сучасних цифрових рішень учителям, учням, батькам та адміністраціям закладів – близько 200 закладів уже працюють у межах цього проєкту. Для педагогів області передано майже 11 тис. сучасних

ноутбуків, завдяки чому вчителі забезпечені комп'ютерною технікою майже на 100%.

Для залучення здобувачів освіти до дослідницько-експериментальної та інженерної діяльності в області діє мережа з 808 осередків STEM-освіти: 22 STEM-лабораторії та 786 навчальних кабінетів природничо-математичного циклу. На базі 4 закладів професійної освіти за підтримки Міністерства освіти і науки України створено цифрові лабораторії. На створення сучасного STEM-простору у 6 профільних ліцеях у 2025/26 навчальному році спрямовано понад 30 млн грн державної субвенції, а для ще 6 академічних ліцеїв цього року виділено майже 32 млн грн.

Професійний розвиток педагогів

Успіх нашої справи забезпечується насамперед фаховою майстерністю педагогічних працівників, підвищення якої – одне з основних завдань обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, що є регіональним науково-методичним центром для 66 територіальних громад. На його базі у 2025 році відпрацьовувався інноваційний зміст підвищення кваліфікації відповідно до професійних потреб педагогів і завдань реформування освіти, зокрема супроводу реформи Нової української школи, підготовки педагогів до викладання предмета «Захист України» та розвитку інклюзивної освіти. Інститут також є регіональним координатором швейцарсько-українського проєкту DECIDE та партнером міжнародних освітніх ініціатив, що розширює можливості професійного розвитку педагогів області.

У 2026 році підвищили кваліфікацію, у тому числі за програмою Нової української школи, 10346 педагогів ЗЗСО, 801 педагог ЗДО та 96 педагогів закладів професійної освіти. Для освітян області проведено 91 методичний івент; 899 педагогів стали учасниками конкурсу «Сучасна освіта – 2026», 87 – конкурсу «Учитель року».

У 2025/26 навчальному році понад 200 педагогічних працівників, які досягли високих показників у роботі та підготували переможців міжнародних і всеукраїнських олімпіад, інтелектуальних конкурсів і конкурсів-захистів робіт МАН, нагороджені галузевими нагородами, грамотами та подяками Житомирської обласної військової адміністрації й обласної ради, у тому числі з виплатою грошових винагород. Двоє освітян області отримали Премію Верховної Ради України, двоє – відзнаку Житомирської обласної державної адміністрації «За заслуги», двом педагогам призначено дворічні та ще двом – довічні Державні стипендії науковим працівникам як видатним діячам освіти і науки.

Головні напрями роботи на новий навчальний рік

Забезпечуючи визначені державою освітні пріоритети, окреслюємо головні напрями реформаційних процесів на новий навчальний рік, над якими працюватимемо разом:

1. Координація роботи зі створення безпечного, комфортного, безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища у закладах дошкільної освіти та створення сучасного розвивального освітнього середовища.

2. Розбудова мережі закладів із профільним навчанням; створення сучасного, комфортного, безбар'єрного, інклюзивного освітнього середовища та реалізація Концепції «Нова українська школа».

3. Продовження цифровізації освітнього та управлінського процесів закладів загальної середньої освіти.

4. Реалізація нових вимог до змісту військово-патріотичного виховання, формування оборонної свідомості, мотивації до набуття компетентностей у сфері безпеки й оборони на базі осередків «Захист України».

5. Формування ефективної мережі спеціальних закладів, інклюзивних класів, груп і спеціальних класів, що надають освітні послуги дітям з особливими освітніми потребами.

6. Вжиття заходів щодо збільшення кількості дітей, охоплених позашкільною освітою, залучення до гурткової роботи дітей з числа внутрішньо переміщених осіб, дітей учасників бойових дій та дітей соціально вразливих категорій, сприяння їх всебічному розвитку й соціалізації.

7. Сприяння участі закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в міжнародних наукових програмах і проєктах.

8. Підвищення рівня теоретико-методологічної підготовки педагогічних працівників області до роботи в умовах Нової української школи.

9. Сприяння забезпеченню психолого-педагогічної підтримки та відновлення ментального здоров'я учасників освітнього процесу.

10. Розширення міжнародних контактів для спільних проєктів, обміну досвідом, кращими практиками та інноваціями у сфері розвитку освітньої галузі.

Заключне слово

Шановні учасники освітнього процесу! На завершення хочу сказати, що цей навчальний рік – це екзамен на стійкість. Але найголовніше – буде навчання, буде українська школа, українська освіта.

Тільки ефективна співпраця органів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, педагогічних колективів та батьківської громадськості є головною умовою стабільного функціонування нашої галузі.

Звертаючись до педагогів, відзначу: ваша відданість професії, мужність проводити уроки в укриттях, забезпечуючи дітей знаннями, – це справжній громадянський подвиг.

Дякуємо батькам за вашу витримку, підтримку, за безцінну довіру до школи у цей важкий час.

Молоді ж скажу: ви – майбутнє, за яке сьогодні бореться вся країна, а ваші знання – це ваша зброя.

Працюємо далі. Разом до Перемоги!